

Woord vooraf

Kinderen opvoeden. Elke ouder doet het. En meestal gaat het goed. Toch blijkt dat heel wat ouders bij deze uitdagende taak behoefte hebben aan ondersteuning. Maar wat verlangen ze precies? Zoeken ze informatie, bevestiging of concrete steun? En hoe moet die dan georganiseerd zijn?

De afgelopen tien jaar is er veel onderzoek verricht naar de behoeften aan opvoedingsondersteuning bij ouders. Zowel groot- als kleinschalig onderzoek. Telkens met een verschillende methodologie. Dit maakt het vergelijken en interpreteren van de resultaten niet eenvoudig.

Daarom zet EXPOO in dit rapport de belangrijkste vaststellingen uit een 20-tal algemene Vlaamse en Nederlandse onderzoeken op een rij, gekoppeld aan bruikbare tips. Wie gebaat is bij meer achtergrondinformatie vindt in deel 3 de belangrijkste onderzoeksconclusies meer uitgediept terug mét bronnenlijst.

Zo hopen we de (boven)lokale actoren die in Vlaanderen en in Brussel werk maken van opvoedingsondersteuning te kunnen begeleiden bij hun opdrachten.

Wat vind je in dit rapport?

✓ Deel 1: VASTSTELLINGEN (pagina 2)

Behoeften van ouders inzake opvoedingsondersteuning

✓ Deel 2: TIPS (pagina 7)

Ideeën om zicht te krijgen op de behoeften van ouders in je wijk, gemeente of regio

✓ Deel 3: ACHTERGRONDINFORMATIE (pagina 11)

Meer informatie over de belangrijkste onderzoeksconclusies

✓ Deel 4: ONDERZOEKEN EN RAPPORTEN (pagina 28)

22 onderzoeken uit Vlaanderen, Brussel en Nederland samengevat

Voor wie is dit rapport?

- ✓ lokale coördinatoren en contactpersonen opvoedingsondersteuning;
- ✓ deelnemers aan de lokale en bovenlokale overlegtafels;
- ✓ organisaties uit diverse sectoren die opvoedingsondersteuning aanbieden;
- ✓ studenten.

Vaststellingen

DEEL 1

Behoeften van ouders inzake opvoedingsondersteuning

In dit deel:

- ouders zijn meestal tevreden over het opvoeden
- veel ouders zijn wel eens bezorgd en stellen zich vragen
- vaak voorkomende vragen van ouders
- de nood aan ondersteuning hangt sterk af van de gezinssituatie
- ouders zoeken meestal steun of bevestiging in de eigen omgeving

Opvoeden doet elke ouder. Alleen of met een partner. Soms met steun van de grootouders, de ouders van andere kinderen, de kinderopvang of de school,.... De meeste ouders zijn vrij tevreden over het opvoeden. Ze ervaren hun taak niet als bijzonder belastend, en ze weten meestal wat ze moeten doen in verschillende situaties.

Dit gunstig algemeen beeld neemt niet weg dat opvoeden ook gepaard gaat met onzekerheden, vragen, twijfels en soms met problemen. Ouders gaan vaak zelf op zoek naar antwoorden of oplossingen. Door te surfen op internet bijvoorbeeld. Of door er met andere ouders, vrienden of familie over te praten. Deze onderlinge informele en sociale steun is dan ook de basis van opvoedingsondersteuning.

Een grote groep ouders geeft aan dat ze ook met een 'professional' willen praten over opvoeden. Daarom is het belangrijk dat er naast informele steun ook formele steun beschikbaar is, in verschillende vormen en gradaties.

Welke vragen hebben ouders? Wat zijn hun behoeften? Het eerste deel van deze publicatie geeft kort de conclusies weer van een 20-tal toonaangevende Vlaamse en Nederlandse onderzoeken. De onderzoeken waarop deze conclusies zijn gebaseerd zijn, vind je samen met de nodige achtergrondinformatie, in deel 3 van dit rapport.

> VASTSTELLING:

Ouders zijn meestal tevreden over het opvoeden

De meeste ouders vinden opvoeden een positieve uitdaging met meer voor- dan nadelen. De grote meerderheid van de gezinnen geniet van de aangename en intense tijd die ze samen beleven. Ouders willen hun kinderen graag goed opvoeden. Ze streven naar een warm en veilig nest waar de kinderen genoeg ruimte krijgen om hun talenten te ontwikkelen.

Ouders ervaren zichzelf als:

- ✓ competente opvoeders die regels uitleggen en zelfstandigheid stimuleren;
- ✓ warm en kindgericht.

Ieder gezin is anders en uniek.

Er is een brede diversiteit aan gezinnen. Ze verschillen op vlak van:

- ✓ **samenstelling**
Merk op: gezinnen wisselen vandaag doorheen de jaren vaker van gezinstype dan vroeger.
- ✓ **cultureel-etnische achtergronden**
- ✓ **taakverdeling binnen gezinnen**
- ✓ **hoe tevreden ze zijn over het opvoeden**
- ✓ **hoe belastend ze hun opvoedingstaak ervaren**

> VASTSTELLING:

Veel ouders zijn wel eens bezorgd en stellen zich vragen

Dat ouders meestal tevreden zijn over de opvoeding, betekent niet dat ze geen vragen hebben. Ook al stellen ze die niet rechtstreeks. Veel ouders zijn wel eens bezorgd over de opvoeding of over de ontwikkeling van hun kind. Het gaat daarbij zelden om langdurige twijfels of om een combinatie van verschillende zorgen.

Kleine vragen en opvoedingsgerelateerde zorgen zijn normaal. Ze komen bij elke ouder voor. En ze zijn van

alle tijden. Er wordt nogal eens verondersteld dat er de laatste decennia meer opvoedingsonzekerheid (het blijven zitten met vragen over de opvoeding en over de eigen rol als ouder) is. Of dit werkelijk zo is, kunnen we echter niet beantwoorden vanuit de geraadpleegde onderzoeksgegevens. Misschien is de opvoedingsonzekerheid niet toegenomen maar is de behoefte aan informatie wel gestegen?

Hoeveel ouders hebben behoefte aan informatie en steun?

Dat is moeilijk in één zin te verwoorden. De onderzoeken verschillen immers qua opzet.

- ✓ Volgens de oudste onderzoeken heeft **80 tot 93%** van alle ouders vragen.
- ✓ Volgens recentere onderzoeken heeft **30 tot 50%** van alle ouders vragen.
- ✓ En ongeveer **20 tot 25%** van alle ouders heeft behoefte aan extra informatie en/of steun.

Stellen ouders hoge eisen aan zichzelf en aan hun opvoedingstaak?

Dat 20 tot 25% van de ouders behoefte heeft aan bijkomende informatie en/of steun is niet per se negatief. We kunnen hieruit immers ook concluderen dat ouders hoge eisen stellen aan zichzelf en aan hun opvoedingstaak. In dit geval gaat het om gezonde twijfel of interesse en maakt het deel uit van verantwoord of betrokken ouderschap. Het feit dat ouders vragen hebben of zich zorgen maken, betekent dus niet noodzakelijkerwijs dat er sprake is van (ernstige) problemen.

Problemen worden vandaag vaak uitvergroot, het betekent niet dat ze zijn toegenomen. Het publieke debat, de media en het aantal speciale voorzieningen accentueren vaak de problemen bij de jeugd. Toch is er volgens de epidemiologische cijfers geen toename van problemen.

> VASTSTELLING:

Vaak voorkomende vragen van ouders

Een top tien samenstellen met de meest gestelde vragen is moeilijk. De opzet en de categorisering die gebruikt werd in de onderzoeken is te verschillend. We geven een aantal belangrijke vaststellingen weer.

Ouders hebben vooral vragen over:

1. de ontwikkeling van hun kind en de sociaal-emotionele ontwikkeling in het bijzonder;
2. schoolgerelateerde topics;
3. hun rol als ouder en de aanpak van de opvoeding in het algemeen;
4. moeilijk of storend gedrag van het kind.

Ouders stellen zich in de eerste plaats vragen over de ontwikkeling van hun kind.

Het valt meteen op dat dé belangrijkste vraag niet over problemen gaat. Het is ook een feit dat onze ouders en grootouders decennia geleden al vragen hadden over dezelfde thema's. In dat opzicht zijn sommige vragen of onzekerheden gewoon inherent aan het opvoeden. Ze reflecteren dus eerder de betrokkenheid van de ouders dan een probleem.

Verder verdient ook de vaststelling van Diekstra (zie: Naar een canon over opvoeding) onze aandacht. Hierin wordt gesteld dat ouders over bepaalde topics wellicht geen vragen hebben of er geen stellen, maar dat het best mogelijk is dat ouders (net als opvoeders) in de omgang met hun kinderen uitgaan van minder juiste veronderstellingen. bv. over de ontwikkeling van hun kinderen, over hun capaciteiten, ...

> VASTSTELLING:

De nood aan ondersteuning hangt sterk af van de gezinssituatie

Deze publicatie beperkt zich tot onderzoeken die zich richten op de totale bevolking. Of de behoefte aan opvoedingsondersteuning bij specifieke doelgroepen of in specifieke situaties al dan niet groter of van een

andere aard is, kunnen we van uit deze algemene onderzoeken niet eenduidig beantwoorden.

De mate waarin ouders vragen hebben, hangt sterk af van de gezinssituatie. De onderzoeksgegevens tonen in elk geval aan dat de vragen die ouders hebben met betrekking tot de opvoeding sterk afhangen van de uniciteit van het gezin en van de gezinssituatie.

De voor dit rapport geconsulteerde onderzoeken zijn niet altijd even eenduidig: er zijn tegenstrijdige resultaten. Sommige onderzoeken vinden weinig verbanden tussen de familiale achtergrond en opvoedingsvragen of de familiale achtergrond en de behoefte aan steun, andere weer wel.

Een aanzienlijk deel van de gezinnen bevindt zich in een kwetsbare positie. Bij het ontwikkelen van een opvoedingsondersteuningsaanbod kunnen we niet omheen het feit dat een aanzienlijk deel van de gezinnen geconfronteerd wordt met tal van ongunstige omstandigheden die de draagkracht van ouders sterk onder druk plaatst. Dit kan een negatieve impact hebben op de opvoedingstaak.

> **VASTSTELLING:**

Ouders zoeken meestal steun of bevestiging in de eigen omgeving

WAT WENSEN OUDERS?

Veel ouders hebben behoefte aan praten over opvoeden.

Ouders mogen dan tevreden zijn over hun rol als opvoeder, dat sluit niet uit dat ze soms onzeker zijn en vragen hebben. Dit betekent niet dat alle ouders behoefte hebben aan hulp bij de opvoeding. Wat wél blijkt, is dat veel ouders nood hebben aan praten over opvoeden.

Ouders moeten de mogelijkheid hebben om op verschillende manieren steun te vinden bij de opvoeding van hun kinderen. A. Buysse zegt immers: *'Wat voor de ene ouder een steun is, kan door een andere ouder als druk ervaren worden'*.

Ouders krijgen liefst steun of informatie van iemand uit hun buurt (informele steun).

Het is duidelijk dat ouders steun uit de eigen omgeving het belangrijkste vinden. Ze verlangen doorgaans zowel informatie als andere vormen van steun van iemand uit hun onmiddellijke omgeving.

Veel ouders wensen ook informatie of hulp van een dienst (formele steun).

Heel wat ouders zeggen ook dat ze informatie of hulp verlangen van een dienst: een laagdrempelig en inzichtelijk aanbod. Opvoedingsondersteuning door een specialist blijkt minder in trek.

WAAR MAKEN OUDERS EFFECTIEF GEBRUIK VAN?

Ouders krijgen in de praktijk voornamelijk steun van:

- ✓ familie en vrienden
- ✓ de kinderopvang
- ✓ het consultatiebureau
- ✓ de school

Wat de samenhang tussen informele en formele steun betreft, blijkt uit verschillende onderzoeken dat ouders die steun krijgen uit hun eigen omgeving óók officiële instanties raadplegen.

Verder blijkt dat er ook een groep ouders is die opvoedingsvragen niet bespreekt met derden (mensen buiten het gezin). Praten over opvoedingsgerelateerde zorgen is dus niet altijd evident.

Ouders zoeken vaak herkenning en bevestiging van hun eigen opvoedstrategieën.

Veel ouders halen opvoedinformatie uit televisieprogramma's, uit tijdschriften of op internet. Folders en internet zijn het meest gewenst als informatiedrager.

Ouders hebben verder behoefte aan een overzichtelijk aanbod van basisvoorzieningen en zien deze

als belangrijke plek voor informatie en advies. Anderen geven aan liever anoniem gebruik te maken van informatie en advies.

Er zijn verschillende redenen waarom ouders niet over opvoedingsvragen praten. Enkele Nederlandse publicaties verdiepen zich in de redenen waarom ouders geen gebruik maken van (in)formele steun. Uit deze onderzoeken blijkt dat voor ouders de situatie problematisch genoeg moet zijn om op zoek te gaan naar informatie en steun. Sommige onderwerpen zijn nog steeds taboe en komen ook niet aan bod in het informeel netwerk. Ten slotte heeft jeugdzorg in Nederland een negatief imago. Of deze vaststellingen ook opgaan voor Vlaanderen is op basis van de geraadpleegde onderzoeken niet te bevestigen of te ontkennen.

De rol van de buurt als mede-opvoeder.

Recent is er veel aandacht voor de rol van de buurt als mede-opvoeder. Het gaat dan niet zozeer over de netwerken van individuele personen maar over de effectieve woon- en leefomgeving van het gezin. De buurt kan praktische steun en advies geven en een socialiserende rol vervullen. Maar ook de inrichting van de buurt is een belangrijke factor bij het opvoeden van kinderen en jongeren. Over de mate waarin de buurt als pedagogische hulpbron wordt ervaren, is tot op vandaag slechts weinig onderzoek gevoerd.

It takes a village to raise a child

Opvoeden doet elke ouder. En meestal gaat dat vanzelf goed. Ook al duiken er regelmatig vragen, onzekerheden, twijfels en soms problemen op. Deze onzekerheden horen bij het gewone, dagelijkse opvoeden dat meestal vanzelf wel goed gaat. Ouders verdienen het om ondersteund te worden bij het opvoeden van hun kinderen. De samenleving draagt daarin verantwoordelijkheid. Opvoeden doe je immers samen. Met je partner, met de hulp van de grootouders, familie, andere ouders, met de kinderopvang, de school, ...

Tips

DEEL 2

**Ideeën om zicht te krijgen op de
behoefte aan
opvoedingsondersteuning
van ouders in je wijk,
gemeente of regio**

In dit deel:

- demografische gegevens gebruiken om je doelgroep in kaart te brengen
- cijfers over opvoeden en opvoedingsondersteuning verzamelen
- bestaand materiaal analyseren
- zelf een behoeftenonderzoek organiseren

Je kan veel kennis halen uit bestaand onderzoek om je beleid vorm te geven: de behoeften van ouders aan opvoedingsondersteuning zijn vrijwel overal gelijkaardig. Zelf een onderzoek organiseren, is dus zeker niet altijd nodig. De tips hieronder helpen je om informatie te verzamelen voor je beleidsplanning inzake opvoedingsondersteuning.

> TIP:

Gebruik demografische gegevens om je doelgroep in kaart te brengen

In Vlaanderen en in Brussel worden er heel wat demografische gegevens verzameld. Het is een boeiende oefening om deze gegevens te consulteren en ze te vertalen naar de gevolgen voor opvoedingsondersteuning in je eigen regio.

- ✓ **Het Nationaal Instituut voor de Statistiek** verzamelt gegevens op Belgisch niveau. Onder de rubriek 'Bevolking' vind je o.a.: de structuur van de bevolking met een onderverdeling in leeftijdsgroepen, info over geboorten, vruchtbaarheid, huwelijken, echtscheidingen, enz.
- ✓ **De studiedienst van de Vlaamse Regering** geeft inzicht in de leefsituatie van kinderen in Vlaanderen. Sommige bevolkingsgegevens zijn te raadplegen tot op gemeenteniveau. Op de site van de studiedienst kan je ook de lokale statistieken van elke gemeente terugvinden: lokaal sociaal beleid plus cijfers over leeftijdsgroepen, geboorten, ...

- ✓ Op vraag van de minister van Armoedebestrijding ontwikkelde de Studiedienst van de Vlaamse Regering **de Vlaamse Armoedemonitor**: die brengt de armoedesituatie en -evolutie in Vlaanderen op een bevattelijke, overzichtelijke manier in kaart en houdt er ook toezicht op.
- ✓ **Kind en Gezin** publiceert rapporten met relevante informatie. De organisatie publiceert jaarlijks 'Kind in Vlaanderen', een rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen. Met gegevens over de kinderbevolking, gezinnen, tewerkstelling, welvaart en armoede, externe opvoedingsmilieus, enz.
- ✓ **Het provinciebestuur** verzamelt ook cijfergegevens en beleidsplannen inzake jeugdbeleid, sociaal beleid, ... Illustratief zijn het rapport 'Kind en jongeren' van de dienst sociale planning van de provincie Vlaams-Brabant, de West-Vlaamse kansarmoedelijst.

> TIP:

Verzamel cijfers over opvoeden en opvoedingsondersteuning

- ✓ **Via de erkende opvoedingswinkels in Vlaanderen en in Brussel**: je vindt er een uniforme verzameling gegevens over opvoeden en opvoedingsondersteuning. EXPOO staat samen met Kind en Gezin in voor de jaarlijkse verwerking. De rapporten vind je online op www.expoo.be.
- ✓ **Via de Opvoedingslijn**: je vindt er gegevens over opvoedingsvragen en over het aanbod van deze service voor ouders en opvoeders. Dit cijfermateriaal geeft al een idee van wat er leeft inzake opvoeden en opvoedingsondersteuning. Er zijn uiteraard nog tal van andere organisaties die gegevens bijhouden. Als je die allemaal samenlegt, kom je al een heel eind.

> **TIP:**

Analyseer bestaand materiaal samen met je overlegpartners

De som van:

- de gegevens die je zelf verzamelde
- + de vaststellingen die deze publicatie aanhaalt
- + de achtergrondinformatie,
- + de bestaande cijfergegevens
- + ...

= een interessant uitgangspunt voor een analyse in je (boven)lokaal overlegplatform.

Je analyse is gebaat met nieuwe invalshoeken. Nodig bijvoorbeeld ook eens actoren uit andere beleidsdomeinen of een gemeentemandataris uit. De ervaringen van de verschillende deelnemers brengen cijfers tot leven. Iedere aanwezige leert zo de doelgroepen, de klanten en de behoeften beter begrijpen.

Sta bijvoorbeeld eens stil bij vragen als :

✓ **Hoe denken wij, professionals, dat ouders kijken naar opvoeding?**

Hebben we het gevoel dat ze tevreden zijn?
 Wat vangen we op? Waarmee hebben ouders het moeilijk? Wat kan er ondersteunend aangeboden worden?

✓ **Wat vinden ouders van het regionale aanbod opvoedingsondersteuning?**

Kennen ze het? Vinden ze het toegankelijk genoeg?
 Sluit het aan bij hun behoeften?

✓ **Hebben we in de regio bepaalde specifieke doelgroepen?**

Wat zijn de ervaringen van de verschillende netwerkpartners?

! Let op: blijkbaar kijken professionals nog te vaak door een hulpverlenersbril naar ouders en naar opvoedingsondersteuning.

> **TIP:**

Zelf een behoeftenonderzoek organiseren in je regio

Om de behoeften van ouders inzake opvoedingsondersteuning écht te kennen, lijkt het evident de ouders zelf aan te spreken. De praktijk leert echter dat dit niet altijd nodig is. En dat het ook niet makkelijk is.

Wil je toch een meerwaarde creëren door een bevraging te organiseren of een regionaal onderzoek te doen? Dan ga je best niet over één nacht ijs.

Onderzoek doen, is een vak apart. Vlaanderen en Brussel kennen heel wat onderzoeksinstellingen. Ook universiteiten en scholen zijn vaak bereid je bij te staan.

Aandachtspunten:

- ✓ Ga na welke informatie er al beschikbaar is vooraleer je ouders bevrage. De informatie die je verzamelt bij de verschillende collega's aan de overlegtafels brengt je vaak al ver.
- ✓ Check of je onderzoek niet in een bredere context past. Misschien kan het deel uitmaken van een ruimer onderzoek.
- ✓ In sommige organisaties is ouderparticipatie structureel voorzien. Raadpleeg deze organisaties en/of de ouders. Zij kunnen vertellen over kansen en successen. Werk je met een vragenlijst? Dan zijn zij de ideale personen om die uit te testen.
- ✓ Hou het kleinschalig: baken je onderzoeksvragen goed af. Geef de voorkeur aan praktijkgerichte onderzoeksvragen.
- ✓ Zorg voor een draagvlak bij de verschillende actoren en bij je verantwoordelijken. Informeer hen regelmatig en betrek hen waar nodig zolang het onderzoek loopt.

- ✓ Overweeg zorgvuldig welke onderzoeksmethode je wil hanteren: zet de voor- en nadelen op een rij. Is een enquête het meest geschikt voor je onderzoeksvraag? Of ga je werken met interviews of focusgroepen, ...
- ✓ In het methodiekenboek 'Onder collega's' en in de materiaalpakketten opvoedingsondersteuning vind je suggesties voor gesprekken met ouders.
- ✓ Kies voor zo min mogelijk belastende instrumenten. Voorzie eventueel een kleine beloning voor de deelnemers aan het onderzoek.
- ✓ Denk na over de diversiteit in je doelgroep, en voorzie een plan B voor het geval dat de respons laag blijkt.

Achtergrondinformatie

DEEL 3

**Meer informatie over de belangrijkste
onderzoeksconclusies**

In dit deel:

- de groep ouders en opvoedingsverantwoordelijken is toegenomen in diversiteit
- blijkt dat ouders meestal tevreden zijn over het opvoeden
- veel ouders zijn wel eens bezorgd. Ze hebben vragen bij de opvoeding
- vaak voorkomende vragen van ouders
- ouders, kinderen en contexten verschillen
- ouders zoeken meestal steun of bevestiging in de eigen omgeving

In dit deel gaan we dieper in op de diverse vaststellingen. De referenties van de onderzoeken zelf zijn in deel 4 opgenomen.

> ACHTERGROND:

De groep ouders en opvoedingsverantwoordelijken is toegenomen in diversiteit

Bij het uittekenen van een opvoedingsondersteuningsbeleid is de doelgroep erg belangrijk: ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken. Een 'goed' beleid in opvoedingsondersteuning een beleid is dat vertrekt van en aansluit bij de behoeften van de ouders en opvoedingsverantwoordelijken (doelgroep).

Hoe de populatie ouders en opvoedingsverantwoordelijken eruitziet, verschilt per regio. Als algemene trend zien we een **toegenomen diversiteit** in de groep ouders en opvoedingsverantwoordelijken inzake:

- ✓ **de gezinssamenstelling¹ die doorheen de jaren vaker dan vroeger verandert;**
 tweeoudergezin, eenoudergezin, nieuw samengesteld gezin, homo-ouderpaar, ...

¹ Interessant om lezen: *Kinderen en de gezinsvorm waarin ze opgroeien* (artikel van E. Lodewijckx uit 2010) Zie: www.expoo.be/kennisdocumenten/kinderen-en-de-gezinsvorm-waar-in-ze-opgroeien-een-schets-van-de-veranderingen-tusse

- ✓ **cultureel-etnische achtergronden;**

- ✓ **de taakverdeling** binnen het gezin.

> ACHTERGROND:

Uit onderzoek blijkt dat ouders meestal tevreden zijn over het opvoeden

I. Besluiten uit Vlaamse onderzoeken:

- ✓ *Opvoeden vandaag en morgen'* (K. Van Leeuwen)
  - De grote meerderheid van de ouders beschouwt opvoeden als een fijne uitdaging.
  - Het plezier is groter dan de last.
  - Vragen bij de opvoeding zijn normaal: ze komen bij de meeste ouders voor.
- ✓ *'Opvoedingsondersteuning voor ouders'* (H. Colpin)
  - De meeste ouders ervaren opvoeden niet als een probleem.
  - Dit betekent niet dat ze geen vragen hebben.
- ✓ *'Opvoeden in Brussel'* (M. Vandenbroeck)
  - Met de meeste Brusselse gezinnen met jonge kinderen gaat het goed.
  - De grote meerderheid van de ouders brengt een aangename tijd door met hun kinderen.
  - Gedurende die tijd samen zijn ze intensief op elkaar betrokken.
- ✓ **'Opvoedingsvragen' (OpvoedenPlus)**
 Gebaseerd op een onderzoek uit 2008 door het team Vlaamse Coördinatoren Opvoedingsondersteuning van het agentschap Jongerenwelzijn in West-Vlaanderen.
  - Kinderen en jongeren kennen hun ouders meestal een belangrijke rol toe in hun leven.
  - Ze voelen zich met hen verbonden.

✓ 'Opvoedingsondersteuning aan gezinnen vandaag, een onderzoek' (A. Buysse, in opdracht van de Gezinsbond)

- Ouders vinden hun kinderen en ze opvoeden zeker de moeite waard.
- Ze streven naar een warm en veilig nest waarin hun kinderen voldoende ruimte krijgen om hun competenties te ontwikkelen.

II. Besluiten uit Nederlandse onderzoeken:

✓ 'Ouders en hun behoeften aan opvoedingsondersteuning'

- De meeste ouders zijn tevreden over de opvoeding die ze hun kinderen geven.
- Ze vinden zichzelf warm en kindgericht.
- Ze leggen de regels uit en stimuleren de zelfstandigheid van hun kinderen.
- Ongeveer 1 op 10 ouders vindt opvoeden vermoeiend en de verantwoordelijkheid zwaar.

✓ 'Kinderen in Nederland' geciteerd in 'Gezinnen van de toekomst' (Zeijl e.a.)

- De meeste ouders zijn, naar eigen zeggen, tevreden opvoeders.
- Ze vinden de opvoeding niet bijzonder belastend.
- Doorgaans weten ze wat ze moeten doen in verschillende opvoedsituaties.
- 'Opvoeden is leuk. Het is leuk om te zien hoe je kinderen zich ontwikkelen.'
- Het feit dat er geen grote problemen zijn plus het gevoel de opvoeding goed aan te kunnen, draagt bij tot de tevredenheidsfactor.
- Het opleidingsniveau van de ouders, de gezinsvorm en de etniciteit spelen een belangrijke rol bij de opvoedbeleving.

✓ 'Gezinsrapport 2011'

95% van alle ouders is tevreden met het verloop van de opvoeding en voelt zich competent als opvoeder.

De auteurs vragen zich af in hoeverre ouders sociaal wenselijk antwoorden, en of ze de zaken positiever voorstellen dan ze zijn. Andere gegevens tonen immers aan dat de opvoeding niet altijd vlekkeloos verloopt.

> **ACHTERGROND:**

Veel ouders zijn wel eens bezorgd. Ze hebben vragen bij de opvoeding

Het overheersende tevredenheidsgevoel van ouders bij de opvoeding betekent niet dat ze geen vragen hebben. Veel ouders zijn wel eens bezorgd over de opvoeding of over de ontwikkeling van hun kind. Toch gaat het zelden om langdurige twijfels of om een combinatie van zorgen.

Gaan maatschappelijke veranderingen samen met meer opvoedingsonzekerheid?

Heel wat publicaties vermelden de maatschappelijke veranderingen waarmee Vlaamse gezinnen de laatste jaren geconfronteerd worden. Er wordt verondersteld dat deze veranderingen impliciet of expliciet het opvoeden van kinderen beïnvloeden. Ze worden als verklaring gezien voor de toenemende opvoedingsonzekerheid, en als gegronde reden voor het organiseren van opvoedingsondersteuning.

- ✓ Het vroegere standaardgezin met zijn duidelijke, seksspecifieke rollen voor elk gezinslid is geëvolueerd **naar een gezinssituatie met veel meer keuzevrijheid** in het omgaan met 'gendergerelateerde taken'.
- ✓ Veranderende verwachtingen van werkgevers tegenover werknemers zoals flexibele werktijden of thuiswerken beïnvloeden de **combinatie van werk en gezin**.
- ✓ **De keuze voor kinderen is vandaag een meer bewuste keuze**. De ouders verwachten bepaalde zaken van hun kind. Ze hebben ook een groot verantwoordelijkheidsgevoel en willen de opvoeding zo goed mogelijk aanpakken. Er is een verschuiving naar een democratisch opvoedingsmodel waarin onderhandelen centraal staat.

✓ **De gezinsvorm verandert.** Het klassieke kerngezin (vader, moeder, kinderen) is niet langer de norm. Nieuwe gezinstypes zijn echte uitdagingen. Grote gezinnen zijn eerder zeldzaam, en sociale netwerken zijn anders dan vroeger.

✓ **De betrokkenheid van de overheid is toegenomen.** De adviesfunctie van het vroegere (familie)netwerk is meer geïnstitutionaliseerd. In 'Opvoeden vandaag en morgen' haalt K. Van Leeuwen de bewering van sommige critici aan dat het inrichten of formaliseren van initiatieven voor opvoedingsondersteuning de opvoedingsonzekerheid bij ouders doet toenemen. Van Leeuwen besluit echter dat er geen onderzoek is dat dit kan bevestigen, noch dat er hiernaar onderzoek werd verricht over de generaties heen.

Hermanns benadrukt in 'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning van ouders van jonge kinderen' dat het hier gaat om kleine vragen en zorgen. Het zijn de 'normale problemen' die inherent zijn aan de ontwikkelingsfase van het kind. Het gaat over onzekerheden die bij het dagdagelijkse opvoeden horen en van alle tijden zijn. Alle ouders uit alle culturen kennen ze.

M. Vandenbroeck komt in 'Opvoeden in Brussel' tot dezelfde conclusie:

'Opvoedingsonzekerheid behoort tot het normale opvoedingsproces en de reflectie die ouders nu eenmaal hebben op hun eigen handelen. Zo bekeken, zouden we opvoedingsonzekerheid eerder als een positieve eigenschap kunnen verwoorden. We moeten ons eerder vragen stellen wanneer ouders geen twijfels hebben, dan wanneer ze die wel hebben.'

Hoeveel ouders hebben vragen?

Omdat de onderzoeken erg verschillend zijn qua opzet, is het moeilijk in één zin te formuleren hoeveel ouders vragen hebben, en hoe groot de behoefte aan informatie en steun is.

I. DE VRAGEN VAN OUDERS IN VLAANDEREN

Voor Vlaanderen baseren we ons op de volgende 2 onderzoeken:

✓ 'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek bij ouders in Maasmechelen' (2001)

De mate waarin ouders behoefte hebben aan opvoedingsondersteuning werd geoperationaliseerd via 7 indicatoren. Samengevat stellen de onderzoekers dat:

- 81% van de ouders het voorbije jaar vragen had over minstens 1 opvoedingsterrein.
- de respondenten gemiddeld over 3,48 opvoedingsterreinen vragen hadden.
- 22,8% van de ouders met vragen, vond die vragen belastend.
- 22% van de ouders met vragen behoefte had aan bijkomende informatie.
- 31,5% van dezelfde groep met vragen ook behoefte had aan advies of steun van anderen.
- 20,8% ook behoefte had aan professionele hulp.

→ **BESLUIT: er is een duidelijke behoefte aan opvoedingsondersteuning bij de bevraagde groep ouders.**

✓ 'JOnG!'

Vlaams longitudinaal onderzoek bij ouders van zuigelingen (3 maanden oud)

Uit de eerste resultaten blijkt dat:

- ongeveer 8% van de ouders zich zorgen maakt over het gedrag van hun kind.
- ongeveer hetzelfde aantal bezorgd is over hoe ze met hun kind moeten omgaan. Er is een verband tussen bezorgdheid over het gedrag en bezorgdheid over de omgang met het kind.
- 77% van de ouders met zorgen over het gedrag geen hulp van een deskundige nodig heeft.
- 81% van de ouders met zorgen over het omgaan geen hulp van een deskundige nodig heeft.

→ **BESLUIT: een vijfde tot een vierde van de bevroegde ouders heeft behoefte aan professionele hulp.**

WAT VRAGEN OUDERS?

Er is veel onderzoek verricht naar ouders en hun vragen. Enkele resultaten:

✓ 'Kinderen in Nederland' geciteerd in 'Gezinnen van de toekomst' (Zeijl e.a.)

50% van de ouders had het afgelopen jaar zorgen over de ontwikkeling, het gedrag of de opvoeding van hun kind. Meestal ging het om kleine, vaak tijdelijke zorgen.

✓ 'Cijfers over opvoedingsvragen en problemen' (D. Ince)

Een overzicht van landelijke en regionale onderzoeken:

- 36% van de ouders met thuiswonende kinderen van 0-18 jaar maakt zich zorgen over een of meerdere van de kinderen of over hun opvoeding.
- 52% van de alleenstaande ouders maakt zich zorgen, tegenover 33% van de tweeouder-gezinnen.

✓ 'Kennis over opvoeden' (Trimbos instituut)

Uit deze studie die zich o.a. ook baseert op eerdere onderzoeken blijkt dat:

- 93% van de ouders één of meer opvoedingsvragen heeft (Leseman, 1998).
- de helft van de gezinnen met kinderen vragen heeft over de ontwikkeling en de opvoeding. Ze winnen info en advies in binnen en buiten het gezin of bij de vriendenkring.
- wanneer ouders hun opvoedingsvragen als belastend ervaren, heeft 73% van de ouders behoefte aan informatie of steun van derden.
- 83% van de ouders nog nooit een thema-avond of cursus bezocht heeft. Vermits bijna alle ouders vragen hebben, vinden de onderzoekers dit een verrassende constatering.
- 43% van de ouders die behoefte heeft aan steun deze niet of onvoldoende vindt in eigen kring.
- ouders onvoldoende de weg vinden naar professionals of naar voorzieningen in hun eigen wijk (Leseman).

Interessante regionale Nederlandse rapporten:

✓ 'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek onder Twentse ouders met kinderen'

Uit dit kwantitatief onderzoek bij ouders met kinderen tussen 12 en 19 jaar blijkt dat:

- bijna 30% van de ouders dagelijks, wekelijks of maandelijks opvoedvragen heeft over:
  - de algemene opvoeding van pubers;
  - leren en ontwikkelen;
  - over het welbevinden van hun kind.
- ongeveer 20% van de Twentse ouders regelmatig (minstens 1x per maand) vragen heeft over middelengebruik en familie-omstandigheden.
- de behoefte aan informatie over de voorgelegde thema's ongeveer 12% tot 30% bedraagt (gemiddeld 22%). Dit betekent dat ruim 1 op 5 ouders behoefte heeft aan voorlichting.

✓ **‘Jeugdenquête, West-Friesland’**

- 46% van de ouders had het voorbije jaar zorgen of vragen over de opvoeding met behoefte aan deskundige hulp of advies van iemand buiten het gezin.
- Ouders hebben vaker vragen of zorgen over de opvoeding van een jongen (49%) dan over de opvoeding van een meisje (43%).
- De leeftijd van het kind en het opleidingsniveau van de ouders hangt niet samen met opvoedingszorgen.

✓ **‘OOG voor kind en gezin in Gooi en Vechtstreek’**

Uit deze gezondheidsspeiling blijkt dat:

- 10% van de ouders met thuiswonende kinderen (bijna) altijd vragen heeft over de opvoeding.
- 9% vaak of (bijna) altijd zorgen heeft over de opvoeding.
- ouders met jonge kinderen vaker zorgen hebben.
- de leeftijdsfase van 12-17 jaar voor ouders de moeilijkste is.
- bijna een kwart van de ouders het voorbije jaar advies kreeg of behoefte aan deskundige hulp had.
- 13% van de ouders behoefte had aan deskundige hulp op het moment van onderzoek.
- 4% van de ouders een onvervulde behoefte aan hulp had.

TE ONTHOUDEN:

ONDERZOEK TOONT AAN DAT OUDERS OPVOEDINGSVRAGEN HEBBEN

Ouders hebben behoefte aan informatie, steun en eventuele hulp. Omdat de onderzoeksopzetten nogal verschillen, is vergelijken moeilijk.

Algemeen stellen we vast dat:

- ✓ de oudste onderzoeken besluiten dat 81 tot 93% van de ouders opvoedingsvragen heeft.
- ✓ de andere onderzoeken besluiten dat 30 tot 50% van de ouders opvoedingsvragen heeft.
- ✓ een vijfde tot een vierde van de ouders behoefte heeft aan bijkomende informatie en/of steun.

Opvoedingsvraag of opvoedingsprobleem?

Veel ouders zijn wel eens bezorgd over de opvoeding van hun kinderen. Dit zijn kleine vragen en zorgen of de ‘normale problemen’ die inherent zijn aan het grootbrengen van kinderen. Dat ouders vragen hebben of zich zorgen maken over hun kind betekent niet perse dat er ook sprake is van problemen.

Wat zijn opvoedingsproblemen?

Als het gedrag van kinderen of ouders zo storend is dat ze het gezinsfunctioneren ontregelen of zwaar belasten, spreken we over opvoedingsproblemen.

In het publieke debat en in de media worden problemen bij de jeugd vaak gelinkt aan de (veranderende) kenmerken van gezinnen en aan het veranderd opvoedgedrag van ouders.

J. Hermanns stelt in ‘Ouders lijken het opvoeden verleerd te zijn’:

‘Er bestaat een brede verontrusting over de jeugd van tegenwoordig en over de opvoeding die ze krijgen. Dit gaat gepaard met een toenemende instroom van kinderen en jongeren in tal van speciale voorzieningen.’

Een beeld dat volgens Hermanns volledig onderuit gehaald wordt door de epidemiologische cijfers die geen stijgende problematiek aantonen. Hoe probleemgedrag van kinderen samenhangt met de opvoedingscontext in gezinnen enerzijds, en de bredere omgeving anderzijds valt echter buiten het opzet van dit onderzoeksverslag.

TE ONTHOUDEN

Opvoedingsondersteuning is in eerste instantie bedoeld om ouders bij te staan in hun omgang met normale vragen en problemen.²

² In dit verband verwijzen we ook naar het onderscheid dat al in 1985 werd gemaakt door Kousemakers en Timmers-Huigens die op basis van de ernst van de vragen spreken van opvoedingsvragen, opvoedingsspanning, opvoedingscrisis en een problematische opvoedingssituatie.

> **ACHTERGROND:**

Vaak voorkomende vragen van ouders

Wat zijn de meest voorkomende opvoedingsvragen? Ook hiervoor baseren we ons op verschillende onderzoeken met verschillende methodologieën, wat vergelijken moeilijk maakt. Toch stellen we vast dat een aantal zaken in alle onderzoeken terugkomen.

Vaststellingen uit onderzoeken in Vlaanderen en Brussel:

✓ **'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek bij ouders in Maasmechelen'**

Uit dit onderzoek blijkt dat **opvoedingsvragen over de school** het meest voorkomen:

- 42,4% over leren op school en/of leerproblemen;
- 37% over de aanpak van de opvoeding in het algemeen;
- 35,9% over de omgang met andere kinderen en met gevoelens;
- 34,2% over storend gedrag;
- 31,5% over de voorbereiding op school.

De onderzoekers keken ook naar de opvoedingsterreinen per leeftijd:

- Bij de gezinnen met (een) kind(eren) van **0-6 jaar** halen dezelfde opvoedingsterreinen de top vijf als bij de hele steekproef, maar hier scoort vragen over **storend gedrag** het hoogst.
- Ook bij gezinnen met kinderen van 7-12 jaar gaat het om dezelfde opvoedingsterreinen in de top vijf, maar hier liggen de percentages allemaal hoger dan bij de groep gezinnen met jonge kinderen.
- Bij de gezinnen met kinderen van 13-18 jaar ziet de top vijf er iets anders uit: het leren op school en/of leerproblemen (48,1%);
- de omgang met andere kinderen en met gevoelens (40,7%);
- het maken van een juiste school-, studie- of beroepskeuze in de puberteit (39,5%);
- het invullen van de vrije tijd (35,8%);

- de aanpak van de opvoeding in het algemeen (33,3%).

✓ **'Opvoedingsondersteuning voor ouders' (H. Colpin)**

De onderzoeker ziet dat 4 groepen van vragen telkens terugkomen:

- de aanpak van de opvoeding in het algemeen;
  - de sociaal-emotionele ontwikkeling;
  - moeilijk gedrag van het kind;
  - de school.
- Ouders hebben vooral vragen over **opvoeding in het algemeen**. Ze willen weten hoe andere ouders met hun kinderen communiceren, welke grenzen ze stellen en hoe ze dat doen.
  - Heel wat ouders hebben vragen over **de sociaal-emotionele** ontwikkeling. De omgang met leeftijdsgenoten is een thema dat op elke leeftijd terugkomt. Andere sociaal-emotionele vragen verschillen afhankelijk van de leeftijd van het kind. Bij lagere schoolkinderen gaat het bv. over pesten, faalangst en weinig zelfvertrouwen. Ouders van pubers stellen vragen over de (slechte) invloed van vrienden en over hoe omgaan met de kritiek die hun kinderen op hen hebben.
  - **Moeilijk (of als moeilijk ervaren) gedrag van het kind** roept vragen op bij heel wat ouders. Zoals bij de sociaal-emotionele ontwikkeling verschilt ook de invulling van 'moeilijk gedrag' naargelang de leeftijd:
    - bij baby's gaat het bv. over overmatig huilen;
    - bij peuters over koppig gedrag, driftbuien en ongehoorzaam zijn; bij schoolkinderen over niet luisteren en treuzelen; bij pubers over agressief gedrag.
  - **Het leven op school** genereert ook heel wat vragen bij ouders, zelfs bij ouders van jonge kinderen.

✓ **‘Opvoedingsondersteuning in Blankenberge’
 (het team Vlaamse Coördinatoren
 opvoedingsondersteuning van het agentschap
 Jongerenwelzijn West-Vlaanderen)**

**Ouders hebben de meeste vragen over hun rol als
 ouder in het gezin**

Daarnaast stellen ouders zich vooral vragen over de school, regels en grenzen, en vrije tijd. Ze ervaren niet al deze opvoedingsvragen even belastend. De meest belastende terreinen zijn: emoties, school, vriendschappen en communicatie.

✓ **‘Opvoedingsvragen. Kortrijkse ouders en
 jongeren aan het woord’ (OpvoedenPlus)**

Dit recent onderzoek stelt dat ouders het vaakst onzeker zijn over deze 10 thema’s:

- meehelpen aan huishoudelijke taken;
- media, computer en internet;
- karakter en humeur;
- kritiek accepteren en fouten toegeven;
- dingen verzwijgen of liegen;
- relaties tussen broers en zussen;
- gedragsproblemen hebben;
- geld;
- negatief zelfbeeld of faalangst hebben;
- school.

✓ **Ouders hebben vragen over de aanpak, de
 emotionele ontwikkeling en opvallend gedrag
 van hun kinderen**

Dit kunnen we besluiten uit de registratie van de opvoedingswinkels in Vlaanderen³.

TE ONTHOUDEN

**De vragen van ouders weerspiegelen eerder
 betrokkenheid dan een probleem**

Veel opvoedingsvragen gaan over thema’s waar onze eigen ouders en grootouders ook al vragen bij hadden, zoals de ontwikkeling van kinderen in elke levensfase. In dat opzicht zijn sommige vragen of onzekerheden inherent aan het opvoeden. ‘Opvoeden vandaag en morgen’ (K. Van Leeuwen)

Vaststellingen uit Nederlandse onderzoeken:

Nederlandse onderzoeken schetsen een gelijkaardig beeld. Uit onderzoek tijdens de voorbije vijf jaar blijkt dat ouders in Nederland over dezelfde onderwerpen vragen hebben of problemen ervaren als ouders in Vlaanderen en in Brussel.

Landelijke en regionale onderzoeken (Hermanns, 2009; Ince, 2008; CBS, 2008; GGD Zuid Holland West, 2007; Zeijl, Crone c.s., 2005) stellen vast dat ouders zich meestal vragen stellen over of problemen ondervinden met:

- de aanpak van de opvoeding en het ouderschap in het algemeen;
- het omgaan met lastig gedrag of gedragsproblemen van hun kind(eren);
- de emotionele problemen van hun kind(eren);
- de schoolprestaties van hun kind(eren).

P. Speetjens stelde in ‘Kennis over opvoeden’ op basis van 26 studies een top vijf samen.

³ De rapporten over de gegevensverzameling van de opvoedingswinkels zijn beschikbaar op www.expoo.be/gegevens-van-opvoedingswinkels

De vijf belangrijkste vragen van ouders gaan over:

1. de algemene ontwikkeling van kinderen, gezondheid en kinderziektes.
2. het gedrag van kinderen, met name moeilijk en ongehoorzaam gedrag.
3. grenzen stellen, luisteren en gehoorzamen, corrigeren en straffen.
4. De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, zelfvertrouwen, onzekerheid en (faal)angst.
5. Algemene opvoedingsvragen en -vaardigheden.

Ouders hebben ook nood aan algemene informatie

Bovengenoemde top 5 komt grotendeels overeen met eerdere onderzoeken, behalve 'algemene ontwikkeling'. Dit kan verklaard worden doordat dit onderzoek een brede inventarisatie gemaakt heeft van vragen, problemen en de behoefte aan informatie over opvoedingsonderwerpen. Het valt op dat de nummer 1 niet over problemen gaat, maar over de ontwikkeling in het algemeen. Veel interventies gaan uit van problemen, terwijl ouders dus duidelijk ook nood hebben aan algemene informatie.

Onderzoekers (P. Speetjens, R. Diekstra) vinden het belangrijk om aan te sluiten bij de vragen en behoeften van ouders. Maar: ze benadrukken dat er ook rekening gehouden moet worden met de reden waarom ouders geen vragen hebben over bepaalde opvoedingsthema's. Gaan ze misschien uit van bepaalde onjuiste veronderstellingen?

'Naar een canon van opvoeding' (R. Diekstra in Den Haag) toont dit aan. Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste ouders goed weten wat het normaal ontwikkelingspatroon van kinderen is. Maar het wijst ook gebieden aan waar de opvoedkennis van ouders niet strookt met wat wetenschappelijk bewezen is. Zo zijn ouders bijvoorbeeld niet (genoeg) op de hoogte van:

- het vermogen van jonge baby's om beïnvloed te worden door de stemming van ouders, en het effect hiervan op de baby;
- de vaardigheden en de vermogens die op bepaalde leeftijden van een kind verwacht mogen worden;

- de invloed van ouders op de vriendenkeuze van pubers;
- grenzen, regels en straffen: ouders denken dat ze een baby van drie maanden verwennen als ze hem te vaak oppakken (onjuist). 50% van de ouders vindt een tik een gepaste straf voor een kind van 1 tot 5 jaar (onjuist).

Volgens Diekstra moet opvoedingsondersteuning:

- de kennis over opvoeden vergroten bij de hele bevolking;
- de vragen van ouders beantwoorden.

> **ACHTERGROND:**

Ouders, kinderen en contexten verschillen

Bij het verzamelen van de rapporten over de behoefte van ouders aan opvoedingsondersteuning is deze themabundel beperkt tot de onderzoeken die zich richten op de totale bevolking. Studies die de behoeften aan opvoedingsondersteuning bij specifieke doelgroepen onderzoeken, zijn hier niet opgenomen. Dit is zowel een inhoudelijke als een pragmatische keuze.

Met als uitgangspunt dat alle ouders vragen hebben, en dat opvoedingsondersteuning bij voorkeur beschikbaar is voor iedereen (universele strategie) is het handig te weten welke behoeften de algemene doelgroep heeft.

Het is evident dat opvoedvragen samengaan met de gezinssituatie. Voorbeelden: vragen rond echtscheiding, alleen instaan voor de opvoeding, het combineren van werk en zorg. In sommige allochtone gezinnen zijn er vragen rond opvoeden tussen verschillende culturen. Naast opvoedingsondersteuning hebben gezinnen vaak ook nood aan informatie en advies die het gezinsfunctioneren op andere terreinen beïnvloeden.

Je vindt hier de de belangrijkste vaststellingen.

I. Besluiten uit Vlaamse onderzoeken

✓ 'Opvoeden vandaag en morgen'

(K. Van Leeuwen)

- Vragen van ouders hangen sterk af van de uniciteit van elk gezin.
- Specifieke kenmerken van ouders en kinderen, zoals de leeftijd en de persoonlijkheid van het kind, de gezins- en werksituatie enz impliceert dat gouden opvoedingsregels of standaardprogramma's niet per definitie geschikt zijn voor elk gezin.

✓ 'Kleine kinderen kleine zorgen?' (JonG!)

Uit de bevraging van ouders met zeer jonge baby's blijkt dat:

- lager opgeleide ouders meer bezorgdheid tonen. Toch hebben hoger opgeleiden meer behoefte aan hulp van deskundigen.
- vooral de ouders die veel steun krijgen van vrienden, familie en de buurt hebben ook nood aan professionele hulp.
- ouders van kinderen met een wat moeilijker temperament zijn meer bezorgd en hebben meer behoefte aan professionele ondersteuning. Ouders van kinderen met een gemakkelijker temperament zijn minder bezorgd en hebben minder behoefte aan zorg. Dit sluit aan bij de 'goodness-of-fit' gedachte: wanneer kenmerken en gedragingen van individuen (hier: kinderen) aansluiten bij de verwachtingen en eigenschappen van de omgeving (hier: ouders), dan is optimale ontwikkeling mogelijk (Chess & Thomas, 1999).
- ouders met persoonlijke, emotionele problemen of met problemen in hun relatie of in het gezin, rapporteren ook meer bezorgdheid en zorgbehoefte.
- ouderlijke stress gerelateerd aan de opvoeding van het kind een indicator is van bezorgdheid en van nood aan hulp.

Dit wijst op:

- het belang van een ruimere blik op ouders en het gezin omdat opvoeding niet in een vacuüm gebeurt;
- het nut van beschikbare instrumenten om dit soort gerelateerde variabelen in kaart te brengen.

✓ 'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek bij ouders in Maasmechelen'

Er is een significant verschil in de mate waarin ouders behoefte hebben aan opvoedingsondersteuning tussen maatschappelijk kwetsbare groepen van ouders en groepen van ouders die minder risico lopen op kansarmoede en maatschappelijke uitsluiting.

✓ 'Opvoeden in Brussel'

Opvoedingsonzekerheid en twijfels over dagelijkse opvoedingsvragen is verdeeld over alle bevolkingslagen.

✓ **‘Opvoedingsondersteuning in Blankenberge: een onderzoek bij ouders, diensten en jongeren’**

Uitgevoerd door de Vlaamse Coördinatoren Opvoedingsondersteuning van het agentschap Jongerenwelzijn.

- Het opleidingsniveau van de ouder heeft enkel invloed voor vragen op het levensterrein ‘emoties’ en ‘vrije tijd’.
- Hoger opgeleide ouders hebben meer opvoedingsvragen op het terrein ‘vrije tijd’, hoewel deze vragen beperkt blijven en minder belastend zijn.
- Lager opgeleide ouders lijken beduidend meer opvoedingsvragen te hebben over het levensterrein ‘emoties’. Deze vragen worden meestal als belastend ervaren.
- Beide groepen blijken veel opvoedingsvragen te hebben bij de eigen rol als ouder.

Dit onderzoek peilde ook naar de vragen van jongeren op het vlak van opvoedingsondersteuning.

- Jongeren willen bijvoorbeeld meer betrokken worden bij het opstellen of bijsturen van regels en afspraken.
- Ze willen dat hun ouders hun vrienden beter aanvaarden.
- Ze vinden dat hun ouders veel van hen willen weten, terwijl ze zelf sommige zaken voor zich willen houden.
- Globaal speken jongeren vooral in positieve bewoordingen over hun opvoeding. Zo geven verschillende jongeren aan dat ze een goede band hebben met hun ouders.
- Ze erkennen de occasionele bezorgdheid van hun ouders.
- Ze kloppen bij hun ouders aan voor een luisterend oor en aanmoediging.
- Ze dragen hun ouders een belangrijke rol toe in hun opvoeding.

Naast de situatie binnen het gezin, kwamen ook de school en de vrijetijdsbesteding uitgebreid aan bod in de gesprekken. Jongeren hechten veel belang aan beide zaken. Ze geven daarbij aan dat hun ouders soms andere zaken benadrukken dan zichzelf, maar dat vinden ze niet problematisch.

II. Besluiten uit Nederlandse onderzoeken

✓ **‘Behoefte aan Opvoedingsondersteuning’ (factsheet E-Quality)**

De gezinsvorm, de etniciteit van de ouders en het opleidingsniveau van de moeder zijn cruciale factoren voor de beleving van de opvoeding en de mate waarin ouders zich zorgen maken over de kinderen.

✓ **‘Gezinnen van de toekomst’**

Ouders met de meeste problemen en vragen zijn:

- ouders van 45-54 jaar;
- ouders met kinderen van 12-18 jaar;
- laag opgeleide ouders;
- alleenstaande ouders;
- stiefouders.

✓ Ouders van kleine gezinnen maken zich vaker zorgen en hebben meer opvoedingsproblemen dan ouders van grote gezinnen (Zeijl c.s., 2005 geciteerd in Gezinnen van de toekomst).

✓ **‘Behoefte aan opvoedingsondersteuning van ouders van jonge kinderen’ (Asscher en Hermanns)**

- Er is een relatie tussen risicofactoren in een gezin en steunbehoefte: die neemt toe met het aantal risicofactoren.
- Een depressieve stemming van de moeder, moeilijk temperament van het kind en belangrijke levensgebeurtenissen tijdens het voorbije jaar voorspellen de steunbehoefte het sterkst.
- Moeders met veel steunbronnen rapporteren een grote steunbehoefte: deze groep moeders maakt kennelijk gebruik van verschillende steunbronnen.

✓ **‘Behoefte aan opvoedingsondersteuning: kwantitatief onderzoek bij Twentse ouders van 12- tot 19-jarigen’**

- Er zijn weinig verbanden gevonden tussen de achtergrondkenmerken van de ouders of van de kinderen en de behoefte aan

informatie over opvoeden.

Volgens de onderzoekers betekent dit dat deze groep ouders als één groep benaderd kan worden voor de ontwikkeling en implementatie van een informatieaanbod.

- Uit hetzelfde onderzoek is gebleken dat ouders met kinderen boven de 16 jaar minder vragen hebben dan ouders van jongere kinderen.
- ✓ **‘Kennis over opvoeden’ (P. Speetjes)**
 De auteur wijst op de tegenstrijdige onderzoeksresultaten:
- er zijn verschillende resultaten betreffende de relatie tussen de behoefte aan ondersteuning en de leeftijd van het kind.
  - de tweede tegenstrijdigheid betreft de relatie tussen de opleiding van de ouders en de behoefte aan opvoedingsondersteuning.
- ✓ **Allochtone ouders kennen als opvoeders meer onzekerheid en problemen dan autochtone ouders.** Ze stellen zich vragen over de cognitieve en schoolse ontwikkeling van hun kinderen, maar nog meer over het bredere pedagogische vlak:
- de ontwikkeling van nieuwe gezagsverhoudingen;
  - de meer open communicatie met kinderen; de omgang met cultuurverschillen en discriminatie/stigmatisering;
  - de omgang met pubers, religieuze opvoeding en omgang met toenemende religieuze orthodoxie onder jongeren (bij moslimgezinnen);
  - het stimuleren van houdingen en competenties bij meisjes en jongens met het oog op autonoom maatschappelijk functioneren of betrokken vaderschap;
  - de toenemende taakoverlap tussen moeders en vaders.

> ACHTERGROND-INFORMATIE

Ouders zoeken meestal steun of bevestiging in de eigen omgeving

Veel ouders blijken nood te hebben aan praten over (kleine zorgen rond) de opvoeding van hun kinderen. Vanuit de onderzoeken proberen we deze vragen te beantwoorden:

1. Bij wie kloppen ouders liefst aan voor steun
2. Hoe kan de steun gerealiseerd worden?

Een vaststelling uit het onderzoek

‘Opvoedingsondersteuning aan gezinnen vandaag’ (A. Buisse) maakt meteen een kanttekening bij deze vraagstelling. De auteur concludeert:

‘Zoals elke ouder in zijn of haar opvoedingsproject problemen ondervindt, zo ondervindt ook elke ouder steun in de opvoeding. En net zoals bij de opvoedingsproblemen is opvoedingssteun datgene wat ouders ondersteunend vinden. En daarover bestond vaak geen consensus in de groepen. Wat voor de ene ouder een steun is, wordt door de andere als extra druk op de opvoeding ervaren. Zo vinden sommige ouders steun in boeken of in ander pedagogisch materiaal, terwijl andere ouders opvoedingsboeken als extra druk ervaren omdat die het primaat van het ‘perfecte’ kind prediken. Hetzelfde geldt voor de medeouder en professionele steun.’

Heel wat onderzoeken gingen na welke ondersteuning ouders verlangen.

Van wie verwachten ouders steun?

I. Vaststellingen uit Vlaamse onderzoeken

✓ 'Behoefte aan opvoedingsondersteuning' (onderzoek in Maasmechelen)

- 83,2% van de ondervraagde ouders zegt informatie of hulp te wensen van iemand uit de eigen omgeving.
 Bij de open vragen ter exploratie van dit item vermelden slechts 5 respondenten concreet aan wie ze informatie/hulp zouden vragen.
- De (13) mensen die geen informatie/hulp zouden vragen bij iemand uit de omgeving geven daarvoor als reden aan: omwille van privacy, omdat men niet gelooft dat dit kan helpen of omdat men gewend eigen problemen zelf op te lossen.
- 75% van de respondenten zegt, indien nodig, informatie of hulp te wensen van een dienst. Op de bijgevoegde open vraag noemt 28% een concrete dienst zoals het DGGZ of CLB.

✓ 'Opvoedingsondersteuning in Blankenberge'

Uitgevoerd door de Vlaamse Coördinatoren Opvoedingsondersteuning van het agentschap Jongerenwelzijn.

De verschillende soorten steunvormen waarop ouders zich beroepen zijn (in volgorde van belangrijkheid):

- de eigen familie en vriendenkring;
- de school en het CLB;
- Bijzondere Jeugdzorg;
- een psycholoog;
- een dokter;
- boeken/tijdschriften/internet/video;
- een logopedist;
- de ouderavond op school.

✓ 'Opvoedingsvragen. Kortrijkse ouders en jongeren aan het woord' (OpvoedenPlus)

Ouders verwachten steun en hulp van:

- de partner;
- vrienden;
- de kinderen;
- ouders of schoonouders;
- familie;
- collega's;
- de school van de kinderen;
- het CLB;
- ouders van andere kinderen;
- de huisarts.

II. Vaststellingen uit Nederlandse onderzoeken

✓ 'Behoefte aan Opvoedingsondersteuning'

Ouders vinden veelal ondersteuning in eigen kring: bij de partner, vrienden, familie of bij andere ouders uit hun directe omgeving.

Vooral vrienden en kennissen die kinderen van dezelfde leeftijd hebben, worden vaak geraadpleegd; de eigen ouders of andere familieleden in iets mindere mate.

Zeker als men vragen of twijfels heeft met betrekking tot de specifieke gezinssituatie (bv. Eenoudergezin) helpt het als deze personen zich in dezelfde situatie bevinden.

✓ 'Kenniss over opvoeden' (P. Speetjes)

bestudeerde een 20-tal onderzoeken om een beeld te krijgen van de wensen van ouders over de manier waarop ze ondersteund willen worden.

- Ouders willen met vragen over de opvoeding terecht kunnen bij de consultatiebureauarts, jeugd- en huisarts, de partner, familie, vrienden, kennissen en burens, de leerkracht(en) op school, leidsters van het kinderdagverblijf, professionele opvoedkundigen of een psycholoog.
- Daarnaast gebeurde een eigen onderzoek via een enquête. Daaruit blijkt dat ouders opvoedingsvragen voornamelijk binnen hun informele netwerk stellen.

School en kinderopvang zijn ontmoetingsplekken voor ouders, ook hier zouden ze informatie over opvoeden willen krijgen.

- Internet is een belangrijke bron van informatie, maar ouders vinden niet altijd hun weg.
  - Ouders vinden het nuttig om informatie over opvoeden te zoeken en erover te praten binnen hun informele en formele netwerk.
  - Ze lijken niet negatief te staan tegenover een campagne over opvoeden, zolang deze niet normatief maar informatief is.
  - De auteur merkt op dat opvoedingsondersteuning door een professionele opvoedkundige of psycholoog intensievere en formelere vormen zijn met een eerder laag bereik. Er is een minder behoefte aan bij ouders, terwijl er juist hier gewerkt wordt met onderzochte interventies.
  - Mogelijkheden waarbij zowel aan de behoefte van ouders (= laagdrempeligheid) én met kennis over effectieve interventies gewerkt kan worden, lijken de formelere plekken te zijn waar ouders op een informele manier ondersteuning krijgen. Bijvoorbeeld tijdens een gesprek met een leidster of leerkracht bij het wegbrengen of ophalen van de kinderen.
- ✓ **‘Opvoeden kun je leren’**
- De helft van de ouders (49%) praat soms met anderen over de opvoeding van de eigen kinderen.
  - 1 op 3 ouders doet dit regelmatig (32%).
  - Slechts 7% praat nooit met anderen over de opvoeding.
  - Ouders die nooit met anderen praten over de opvoeding van de eigen kinderen, doen dit niet omdat zij hier geen behoefte aan hebben (67%) of omdat anderen dit niets aangaat (20%).
  - Ouders die met anderen praten over de opvoeding van de eigen kinderen doen dit met name met de partner (84%), vrienden of vriendinnen (58%), de ouders (37%), zussen of broers (27%).

- Slechts 1% van de ouders praat wel eens met de medewerkers van het centrum voor jeugd en gezin over de opvoeding.

Uit eigen onderzoek van E-Quality ‘**Factsheet Behoeftte aan opvoedingsondersteuning**’ blijkt dat de helft van de ouders met opvoedingsvragen deze niet met derden (mensen buiten het gezin) bespreekt

TE ONTHOUDEN:

Praten over opvoedzorgen is niet altijd vanzelfsprekend. Men praat niet met derden zolang de zorgen niet te groot zijn. Of omdat men verwacht dat het probleem tijdelijk is.

Is er een verband tussen formele en informele steun?

In het Nederlandse ‘**Gezinsrapport 2011**’ zijn de vaststellingen interessant. Onderzoekers gingen het verband na tussen formele en informele steun vanuit de hypothese dat de groeiende vraag naar professionele hulp bij de opvoeding van kinderen mogelijks deels veroorzaakt wordt door het feit dat ouders minder dan vroeger kunnen terugvallen op informele netwerken. Er blijkt echter een positieve samenhang te zijn tussen beide vormen van ondersteuning, en dit zowel voor informatie en advies als voor praktische steun.

Besluit: het zijn meestal niet de ouders die weinig informele steun krijgen die ten rade gaan bij instanties, maar wel de ouders die al steun krijgen.

De vaststellingen uit de aangehaalde studies lees je hieronder.

- ✓ **Ouders zoeken vaak (h)erkenning en bevestiging van hun eigen opvoedstrategieën**
 Contacten met andere ouders helpen hen om hun problemen te relativiseren. En om in te zien dat veel vragen en zorgen ‘normaal’ zijn en vaak voorkomen.

✓ Veel ouders halen **opvoedinformatie uit tv-programma's of uit tijdschriften of op internet.**

Op internet wordt ook veel informatie uitgewisseld tussen ouders, vaak anoniem via forums.

✓ In **'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning'**, het onderzoek bij de Twentse ouders van 12- tot 19-jarigen werd nagegaan hoe ouders die een behoefte aan opvoedingsinformatie aangeven, deze informatie liefst willen krijgen. De ouders konden per thema meerdere methoden kiezen.

- Gemiddeld 68% van de ouders met behoefte aan informatie kiest voor een folder.
- 64% wenst informatie via internet.
- 47% wordt graag verwezen naar een goed boek.
- 44% wil een ouderavond bezoeken.
- Een persoonlijke afspraak met een deskundige is minder in trek, hier kiest 23% van de ouders voor.
- Gemiddeld 16% wil deelnemen aan een oudercursus.
- 15% wil informatie via een telefoongesprek met een deskundige.
- Een anoniem gesprek met een professional (bv. via de Opvoedtelefoon) wordt slechts door 5% van de ouders aangewezen als gewenste voorlichtingsmethode.

✓ **'Kennis over opvoeden' (P. Speetjes)**

onderzocht via welke kanalen ouders informatie over opvoeden willen krijgen. De resultaten (van populair naar minder populair):

- website;
- persoonlijk gesprek met een deskundige;
- folders/brochures;
- themabijeenkomsten;
- ouderavonden;
- voorlichtingsbijeenkomsten;
- opvoed-/inloopspreekuur;
- gesprekken met andere ouders;
- opvoedsteunpunt laagdrempelig in de wijk;
- telefoon en tijdschrift.

✓ Uit de resultaten van de bijeenkomsten van focusgroepen in Amsterdam (geciteerd in **'Kennis over opvoeden'**) blijkt hetzelfde.

- Ouders hebben behoefte **aan steun uit hun informele netwerk**: van hun partner, vrienden, kennissen en andere ouders.
- Ouders willen graag **informatie over opvoeden**: via tv, internet, telefoon, folders, boeken, thema-avonden en cursussen.
- **Informeel contact met andere ouders** via kinderdagverblijven en scholen stellen ze zeer op prijs. Dit kan bevorderd worden door een 'koffiekamer' beschikbaar te stellen.
- Ouders vinden **goede informatie vanuit het consultatiebureau** heel belangrijk. Daarom is meer tijd per consult essentieel.
- Voor vragen rond de opvoeding van **kinderen ouder dan 4 jaar** is er behoefte aan een aanbod dat aansluit op het consultatiebureau.
- Ouders geven aan dat het moeilijk is om de weg te vinden naar de juiste plek om een vraag over opvoeding te stellen. **Een wegwijzer met de sociale kaart van steunpunten** waar ouders met opvoed- en ontwikkelingsvragen terecht kunnen, is zeer gewenst. Deze sociale kaart kan door de gemeente gemaakt en verstuurd worden, indien mogelijk aangepast aan de leeftijd van het kind.
- Het idee van een **landelijke of lokale campagne** met informatie en discussiemogelijkheden over opvoeden, wordt positief gewaardeerd.

✓ **‘OOG voor kind en gezin in Gooi-en Vechtstreek’**

Onderzoek in Naarden en Bussum naar wensen van ouders in relatie tot het Centrum voor Jeugd en Gezin (Primo, 2010)

- Ouders hebben behoefte aan laag-drempelige steun en aan een inzichtelijk aanbod.
- Ze willen niet van het kastje naar de muur worden gestuurd.
- De basisvoorzieningen (zoals consultatiebureau, kinderopvang, school, ...) worden gezien als belangrijke plek voor informatie en advies.
- Anderen geven aan ook anoniem gebruik te willen maken van informatie en advies.

Waarom maken ouders geen gebruik van (in)formele steun?

✓ **‘Kennis over opvoeden’ (P. Speetjes)**

- 61% van de ouders vraagt advies of hulp wanneer ze zich zorgen maken en vragen hebben over opvoeden.
- De overige ouders vinden hun vragen meestal niet problematisch genoeg om hiervoor professionele hulp te zoeken (50%) of ze hebben het zelf al opgelost (38%).
- Ouders lossen de meeste vragen en moeilijkheden tijdens het opvoeden zelfstandig op. Of aan de hand van advies uit hun informele netwerk.
- Een klein gedeelte van de ouders (4%) weet niet waar ze hulp kunnen krijgen. 2% vindt het moeilijk om hulp te vragen.
- De onderzoekers vinden het opvallend dat voor een deel van de ouders de vraag problematisch genoeg moet zijn om informatie te gaan opzoeken.
- Bijna 1 op 5 hulpzoekenden heeft liever niet dat anderen zich ermee bemoeien.
- Hoe formeler het aanbod, hoe groter de afstand tussen vraag en aanbod.

- **Conclusie: het aanbod moet veel informeler worden om aan de vraag van ouders te voldoen.**

Sommige onderwerpen zijn taboe

Onderwerpen als ‘relatieproblemen’ of ‘slaan’ kunnen in een informeel netwerk niet altijd besproken worden omdat er een taboe op rust. Binnen informele netwerken wordt er wel eens geroddeld. En dat weerhoudt ouders ervan hun moeilijkheden te bespreken.

Ouders vragen enkel hulp bij problemen

Ouders gaan ervan uit dat je alleen hulp inroept wanneer er een probleem is. En niet wanneer je een vraag hebt of als je je zorgen maakt.

Jeugdzorg heeft een negatief imago

Een reden om geen formele ondersteuning te vragen, is het negatieve imago van de jeugdzorg, die *‘kinderen uit huis haalt’*.

Ouders vrezen dat er een dossier opgesteld wordt
 Ze zijn bang dat dit eventueel negatieve gevolgen kan hebben op latere leeftijd van het kind.

Ouders willen vooral laagdrempelig advies
 Dat concludeert de factsheet **‘Behoeftte aan opvoedingsondersteuning’ (E-Quality)**.

Als ouders behoefte hebben aan advies vragen ze dat op school, bij de kinderopvang (samen 32%), of aan de huisarts (10%).

Deskundigen gaan te vaak uit van ‘het gemiddeld kind’ en ‘het gemiddeld gezin’

De belangrijkste problemen die ouders ondervinden als ze hulp zoeken, zijn:

- niet gehoord worden door de professionals;
- het feit dat deskundigen te vaak uitgaan van het gemiddeld kind in het gemiddeld gezin.

Ouders lijken hier gemengde signalen te geven.

Enerzijds willen ze niet dat hun problemen gebagatelliseerd worden: als ze advies vragen willen

ze niet te horen krijgen dat er niks aan de hand is. Anderzijds zijn ouders ook niet blij als een probleem groter wordt gemaakt dan: ze willen niet dat hun eigen opvoedvaardigheden in twijfel worden getrokken, of dat hun kind als bijzonder afwijkend wordt beschouwd.

Kan de buurt een rol spelen als medeopvoeder?

Recent is er ook aandacht voor de rol van de buurt⁴. Het gaat dan niet zozeer over netwerken van individuele personen, maar over de woonomgeving zelf, de buurt of de wijk als medeopvoeder. De buurt kan advies en praktische steun geven én een socialiserende rol spelen. Ook de inrichting van de buurt dient hierin opgenomen te worden. Over de mate waarin de buurt als een pedagogische hulpbron ervaren wordt, is tot op vandaag weinig onderzoek gebeurd.

⁴ We verwijzen hier o.a. naar publicaties van Micha De Winter in Nederland, het onderzoek van Stefaan Ramaeckers in Vlaams-Brabant, Sven Devisscher van Ugent.

Onderzoeken en rapporten

DEEL 4

**22 onderzoeken uit Vlaanderen,
Brussel en Nederland samengevat**

22 belangrijke onderzoeken: een overzicht

In dit deel:

- **Behoeftte aan opvoedingsondersteuning:**
een onderzoek bij ouders in Maasmechelen. K. Snyers e.a. (2001)
- **Behoeftte aan opvoedingsondersteuning van ouders van jonge kinderen.**
J. Asscher, J. Hermanns, M. Dekovic (2008)
- **Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek onder Twentse ouders met kinderen tussen 12-19 jaar.**
K. Broeckkamp (2005)
- **Cijfers over voedingsvragen en problemen.**
D. Ince (2008)
- **Factsheet Behoeftte aan opvoedingsondersteuning.**
Equality (2009)
- **Gezinnen van de toekomst: opvoeding en opvoedingsondersteuning.**
C. Van Egten, A. Molenaar, e.a. (2008)
- **Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland.**
F. Bucx (red) SCP
- **Jeugdenquête 0-12 jaar 2007: Kop van Noord-Holland West Friesland.**
GGD Hollands Noorden (2008)
- **Kennis over opvoeden.**
P. Speetjes e.a. (2009)
- **Kleine kinderen, kleine zorgen? Ondersteuningsbehoeften van ouders met zuigelingen in relatie tot ouder-, kind- en gezinskenmerken.**
K. Van Leeuwen, e.a. (2011)
- **Naar een canon van opvoeding: onderzoek naar wat de inwoners van Den Haag weten van ontwikkeling en opvoeding van kinderen en jongeren.**
R. Diekstra, e.a. (2008)
- **OOG voor het kind en gezin in Gooi- en Vechtstreek.**
NJI (2011)
- **Onderzoek naar de behoefte aan Opvoedingsondersteuning in de regio Tongeren.**
Nielandt en Mertens (2007)
- **Onderzoek naar de noden en preferenties inzake preventievezorg bij gezinnen met jonge kinderen.**
M. Vandebroeck, e.a. (2011)
- **Opvoeden in Brussel.**
M. Vandebroeck, e.a. (2007)
- **Opvoeden kun je leren.**
J. De Jongh e.a. (2009)
- **Opvoeden vandaag en morgen. Een uitdaging voor ouders en de samenleving.**
K. Van Leeuwen (2009)
- **Opvoedingsondersteuning aan gezinnen vandaag, een onderzoek.**
A. Buysse Gezinsbond (2008)
- **Opvoedingsondersteuning in Blankenberge: een onderzoek bij ouders, diensten en jongeren.**
Jongerenwelzijn (2008)
- **Opvoedingsondersteuning voor ouders. Wat hebben ouders nodig? Het antwoord van de school.**
H. Colpin (2001)
- **Opvoedingsvragen. Kortrijkse ouders en jongeren aan het woord.**
Opvoeden Plus, L. Cattrysse en I. Vanderstraeten (2011)
- **Ouders en hun behoeften aan opvoedingsondersteuning.**
J. Snijders (2006)

Belangrijke algemene onderzoeken naar de behoefte aan opvoedingsondersteuning

EXPOO heeft in deze bundel de eerder algemene onderzoeken en rapporten opgenomen. Het is uiteraard ook boeiend om zicht te krijgen op de behoeften van specifieke doelgroepen, werkvormen of activiteiten. Dit zou ons in dit eerste verslag echter te ver leiden. Daarom is dit overzicht beperkt tot eerder algemene onderzoeken.

Naast de Vlaamse studies zijn er ook een aantal interessante Nederlandse rapporten opgenomen. De verzameling is zeker niet volledig.

Onderzoek vanuit verschillende perspectieven

- **Wetenschappelijk onderzoek:** om hypothesen te toetsen over bepaalde variabelen.
- **Beleidsmatig onderzoek:** via prospectie de behoeften en vragen die er leven nagaan.
- **Registratieonderzoek:** een inventaris van wie waarom een bepaalde vorm van opvoedingsondersteuning raadpleegt.

Goed om weten

- De onderzoeken zijn alfabetisch gerangschikt.
- Per document vind je een korte beschrijving.
- De volledige onderzoeken zijn telkens (indien elektronisch beschikbaar) te downloaden in ons documentatiecentrum op www.expoo.be
 Boeken kan je lenen in de bibliotheek van EXPOO.

Ken je een interessante publicatie of maakte je zelf een rapport?

Laat het ons weten. Op de achterflap vind je de contactgegevens van EXPOO.

> ONDERZOEK:

**‘Behoeftte aan opvoedingsondersteuning: een onderzoek bij ouders in Maasmechelen.’
 K. Snyers e.a. (2001)**

Enkele jaren geleden kreeg een Maasmechels netwerk de taak om de krachten van alle diensten die zich binnen de gemeente bezighouden met opvoeding, te bundelen en meer op elkaar af te stemmen. Het netwerk stuitte onder meer op de behoefte aan een duidelijke inventaris van de vragen naar opvoedingsondersteuning bij ouders.

Er werd een onderzoek opgezet bij ouders met thuiswonende kinderen tussen 0 en 18 jaar. Het boek brengt verslag uit van het onderzoek.

Via een interview en een schriftelijke vragenlijst werden 184 ouders bevroegd over hun opvoedingsvragen en over hun behoefte aan steun bij de opvoeding, hun opvoedingsstress, hun sociaal netwerk, hun kennis van, deelname aan en tevredenheid over lokale welzijnsdiensten. In het bijzonder werd nagegaan of diverse groepen van maatschappelijk kwetsbaren specifieke opvoedingsvragen en een specifieke behoefte aan steun vertonen.

Boek: ontleenbaar in de bibliotheek

Onderzoek naar de behoefte aan opvoedingsondersteuning van ouders van peuters.

> ONDERZOEK:

‘Behoeftte aan opvoedings-
 ondersteuning van ouders van jonge
 kinderen.’

J. Asscher, J. Hermanns, M. Dekovic
 (2008)

Doel:

1. Hebben moeders met peuters behoefte aan opvoedingsondersteuning?
2. Hangt de steunbehoefte samen met objectief vast te stellen gezinsproblemen?
3. Hangt de behoefte samen met risicofactoren en beschermende factoren?

Een substantieel aantal moeders met een kind van 1,5 tot 3,5 jaar heeft behoefte aan opvoedingsondersteuning. Aangezien slechts 8.5% van de ondervraagde ouders effectief een of andere vorm van steun krijgt, kan geconcludeerd worden dat er binnen deze groep een onvervulde behoefte is aan opvoedingsondersteuning.

Verder blijkt dat deze steunbehoefte de aanwezigheid van objectief waarneembare problemen van kinderen en ouders in de gezinnen reflecteert: gezinnen waarvan de moeder steunbehoefte rapporteert, hebben meer te maken met gedragsproblemen van het kind of met opvoedingsmoeilijkheden, dan gezinnen waarvan de moeder geen steunbehoefte rapporteert.

De steunbehoefte van de moeders lijkt dan ook terecht. Er is een relatie tussen de aanwezigheid van risicofactoren in een gezin en de steunbehoefte: de steunbehoefte neemt toe met het aantal risicofactoren.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

‘Behoeftte aan opvoedingsondersteuning:
 een onderzoek onder Twentse ouders met
 kinderen van 12-19 jaar’. K.Broeckkamp
 (2005)

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de GGD Regio Twente. Binnen de GGD hadden 2 partijen belang bij dit onderzoek:

1. **de afdeling Jeugdgezondheidszorg:** houdt zich bezig met de gezondheid en de ontwikkeling van de jeugd en met het geven van opvoedingsondersteuning.
2. **SPOT, Samenwerking Preventie Onderwijs Twente:** een samenwerkingsverband van instellingen voor jeugdzorg, dat zich richt op preventie en gezondheidsbevordering rondom het onderwijs.

Beide partijen wilden vraaggericht te werk gaan. Daaruit resulteerde deze onderzoeksvraag: ‘Wat is de behoefte aan opvoedingsondersteunende voorlichting van ouders met kinderen van 12 tot 19 jaar?’

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

‘Cijfers over opvoedingsvragen en
 problemen’. D. Ince (2008)

Download het volledige cijferoverzicht

> ONDERZOEK:

**Factsheet 'Behoeftte aan opvoedingsondersteuning'.
E-Quality (2009)**

Publicatie over de behoeften van ouders aan opvoedingsondersteuning op basis van een drietal onderzoeken.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

**'Gezinnen van de toekomst: opvoeding en opvoedingsondersteuning'
C. van Egten, A. Molenaar, e.a. (2008)**

www.expoo.be/kennisdocumenten/factsheet-behoeftte-aan-opvoedingsondersteuning

Bewerking van het SCP-onderzoek 'Kinderen in Nederland' (2005), aangevuld met gegevens uit diepte-interviews met 49 moeders van kinderen tussen 4 tot 12 jaar.

Het huidig Nederlands beleid is vooral gericht op het voorkomen van problemen. De onderzoeker wijst erop dat veel ouders ook behoefte hebben aan onderlinge ondersteuning.

Vormen van opvoedingsondersteuning die goed aansluiten bij de wensen van ouders zijn: informatiewebsites en online fora om ervaringen met andere ouders uit te wisselen, en laagdrempelige informatiepunten.

Boek: ontleenbaar in de bibliotheek

> ONDERZOEK:

**'Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland.'
F. Bucx (red) SCP**

Hoe gaat het met het gezinsleven in Nederland? Welke gezinnen kennen problemen die de aandacht van de overheid vragen? Deze vragen worden beantwoord in dit rapport.

Gezinnen zijn er tegenwoordig in vele soorten en maten, maar ze vormen altijd een 'leefverband waarin een of meer volwassenen de verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding van een of meer kinderen'.

De nadruk in dit rapport ligt op:

- de financiële positie van gezinnen; de manier waarop ouders de zorg voor kinderen combineren met betaald werk; de wijze waarop ouders hun kinderen opvoeden. De auteurs hebben ook aandacht voor de rol die de omgeving speelt: in welke mate kunnen ouders terugvallen op hun familie, vrienden of bureu? Ook de manier waarop gezinnen vandaag gevormd worden en de opvattingen die mensen hierover hebben, wordt in kaart gebracht.

Download de volledige publicatie

> ONDERZOEK:

**‘Jeugdenquête 0-12 jaar 2007: Kop van Noord-Holland West Friesland.’
GGD Hollands Noorden (2008)**

1 op 8 ouders heeft behoefte aan professionele opvoedingsondersteuning

Dat blijkt uit een grootschalige enquête van de GGD onder ruim achtduizend ouders van kinderen tussen 0 en 12 jaar in de regio's West-Friesland en Kop van Noord-Holland.

De resultaten tonen dat de gezondheidstoestand van kinderen in West-Friesland en de Kop van Noord-Holland grotendeels overeenkomt met de gezondheid van kinderen in de rest van Nederland.

Jongens en kinderen uit een gezin met een laag opleidingsniveau vormen binnen de totale groep kinderen een risicogroep. Zij hebben vaker psychosociale problemen dan meisjes. Kinderen uit een gezin met hoogopgeleide ouders zijn relatief minder gezond. Ook maken ouders van jongens en laagopgeleide ouders zich vaker zorgen over de opvoeding van hun kind.

[Download de volledige publicatie](#)

> ONDERZOEK:

**‘Kennis over opvoeden’
P. Speetjes e.a. (2009)**

Onderzoek naar de vragen van ouders, het aanbod van de overheid en de mogelijkheden van de markt.

In de publicatie zoekt men antwoorden op vragen zoals:

- Welke vormen van (in)formele opvoedingsondersteuning zijn er in Nederland?
- Welke vragen hebben ouders over opvoeding?
- Welke behoeften hebben ouders ten aanzien van het aanbod van (in)formele opvoedingsondersteuning?
- Wat zijn redenen voor ouders om geen gebruik te maken van het aanbod van (in)formele opvoedingsondersteuning?
- In hoeverre en op welke punten sluit het Nederlandse (in)formele aanbod van opvoedingsondersteuning (niet) aan bij de vragen en behoeften die ouders hebben?
- Wat zijn volgens experts succespunten van de bestaande vormen van (in)formele opvoedingsondersteuning die verder benut kunnen worden?
- Wat zijn volgens experts knelpunten van de bestaande vormen van (in)formele opvoedingsondersteuning die verbeterd kunnen worden?
- Hoe komt het volgens experts dat de bestaande vormen van (in)formele opvoedingsondersteuning weinig ouders bereiken?
- Welke initiatieven of vormen van opvoedingsondersteuning zijn er in het buitenland die voor Nederland interessant zouden kunnen zijn?

[Download de volledige publicatie](#)

> ONDERZOEK:

**‘Kleine kinderen, kleine zorgen?’
 Ondersteuningsbehoeften van ouders
 met zuigelingen in relatie tot ouder-,
 kind- en gezinskenmerken.
 K. Van Leeuwen, e.a. (2011)**

JOnG!, het onderzoeksprogramma ‘Jeugd en Gezin’ van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin onderzocht het verband tussen de bezorgdheid van ouders over het gedrag van hun kind en hun nood aan professionele hulp.

Uit het eerste deel van het onderzoek blijkt dat nogal wat ouders met vragen zitten over het gedrag en de opvoeding van hun baby.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

**‘Naar een canon van opvoeding’:
 onderzoek naar wat de inwoners
 van Den Haag weten van ontwikkeling
 en opvoeding van kinderen en
 jongeren.
 R. Diekstra, e.a. (2008)**

Verslag van een onderzoek bij duizend ouders, grootouders en volwassenen in Den Haag. Doel: uitvinden wat ze weten ze over het opvoeden van kinderen. Om op basis van de verzamelde gegevens een canon van opvoeding samen te stellen die de kennis van ontwikkeling en opvoeding bij opvoeders vergroot zodat het aantal ontwikkelings- en opvoedingsproblemen vermindert.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

**OOG voor het kind en gezin in Gooi-
 en Vechtstreek. NJI (2011)**

Hoe kan er een aanbod voor opvoed- en opgroei steun ontwikkeld worden in de Centra van Jeugd en Gezin dat aansluit bij de vragen van gezinnen, jeugd en ouders in de regio?

Het Nederlands Jeugdinstituut gaf hiervoor ondersteuning en advies aan de Centra van Jeugd en Gezin in de Gooi- en Vechtstreek. Dit rapport vormt het eindverslag.

Om het benodigde pakket van opvoed- en opgroei steun samen te stellen en in te voeren was overeenstemming nodig met de bestuurlijke partners op het vlak van jeugdgezondheidszorg, welzijn, onderwijs en jeugdzorg.

Het adviestraject is daarom samen met alle partners in het Centrum voor Jeugd en Gezin en de bestuurlijke partners uitgevoerd.

In het traject werd gebruikgemaakt van het model van de ‘Zevensprong’, dat door het Nederlands Jeugdinstituut wordt gebruikt bij de ontwikkeling van een vraaggericht aanbod.

Eerst werd er met alle samenwerkingspartners een gezamenlijke visie op opvoed- en opgroei steun geformuleerd. Vervolgens werd er een top 7 van meest voorkomende vragen en problemen in de regio vastgesteld, en werd het huidige aanbod in kaart gebracht.

Tot slot werd gekeken in hoeverre het aanbod aansluit bij de meest voorkomende vragen en problemen van kinderen, jongeren en ouders. Op basis van deze vergelijking werd een plan van aanpak opgesteld om het aanbod te verbeteren.

Het Nederlands Jeugdinstituut gaf in de Gooi- en Vechtstreek zowel inhoudelijke als procesmatige adviezen.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Onderzoek naar de behoefte aan Opvoedingsondersteuning in de regio Tongeren. Nielandt en Mertens (2007)

Regionale omgevingsanalyse aan de hand van focusgroepen van ouders en aanbieders.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Onderzoek naar de noden en preferenties inzake preventieve zorg bij gezinnen met jonge kinderen M. Vandenbroeck, e.a. (2011)

Uitgangspunt van het onderzoek is de analyse van de preventieve zorg van Kind en Gezin als een basisvoorziening, gericht aan alle ouders met jonge kinderen. In het onderzoek werd bijgevolg zowel gepeild naar de ervaring met dit basisaanbod, als naar de ervaring met de inzet van Kind en Gezin als een hulpbron waarop ouders beroep doen voor wat betreft de ontwikkeling van hun kinderen. Hierbij is ook de kwaliteit van deze hulpbron een belangrijk element van onderzoek. Dit onderzoek wil empirisch inzicht verwerven in hoe ouders de werking van de consultatiebureaus ervaren, en in hoe ze vragen voor ondersteuning kenbaar maken.

Volgende onderzoeksvragen worden gesteld:

- Welke zijn – in het algemeen – de verwachtingen van ouders ten aanzien van de preventieve zorg?
- Welke zijn de verwachtingen van ouders ten aanzien van de preventieve zorg, gedifferentieerd naar geslacht, eerste en volgende kinderen en naar SES?
- Welke zijn de verwachtingen van ouders ten aanzien van de preventieve zorg, gedifferentieerd naargelang het gaat om allochtone of autochtone ouders, en naargelang het gaat om kansarme en niet-kansarme ouders?
- Met welke vragen richten ouders zich expliciet wel of niet tot het consultatiebureau van Kind en Gezin?
- Hoe verhoudt de preventieve zorg van Kind en Gezin zich tot andere vormen van (formele en informele) steun waar ouders gebruik van maken?
- Op welke gronden ervaren ouders de dienstverlening als al dan niet beantwoordend aan hun noden en preferenties en welke verschillen zijn er hierbij vast te stellen naar ouderkenmerken en/of gezinskenmerken?

> ONDERZOEK:

Opvoeden in Brussel.
M. Vandenbroeck, e.a. (2007)

'Opvoeden in Brussel' is een onderzoeks- en begeleidingsproject over opvoedingsondersteuning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het project kwam er op vraag van het bevoegde collegelid Brigitte Grouwels en van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Uitgangspunt: vragen van zowel het beleid als van het werkveld.

Door het Vlaams beleid wordt steeds meer belang gehecht aan opvoedingsondersteuning, getuige het recent decreet ter zake. Het Brussels beleid wil hierin een voortrekkersrol spelen.

Het project ondernam actie op 3 punten:

- het begeleiden van een ad-hocwerkgroep opvoedingsondersteuning;
- het stimuleren van de oprichting van alternatieve initiatieven;
- het begeleiden van de voorbereiding en het voeren van een wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe noden op vlak van opvoedingsondersteuning, met de nadruk op het verkennen van hoe de socialisering van ouders en kinderen vandaag in de grootstad verloopt.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Opvoeden kun je leren.
J. De Jongh e.a. (2009)

Het onderzoeksbureau ondervroeg 1.141 ouders met thuiswonende kinderen tot 18 jaar.

- De ondervraagde ouders vinden consequent zijn het moeilijkst aan opvoeden, de puberteit ervaren ze als de lastigste periode.
- 70% van de ouders weet zich soms geen raad met een bepaalde situatie.
- Eén derde van de ouders heeft ooit een informatiebijeenkomst, zoals een lezing of ouderavond, over opvoeding bijgewoond.
- De meeste ouders hebben nooit een opvoedcursus gevolgd, 73% geeft aan hier ook geen interesse in te hebben.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Opvoeden vandaag en morgen.
Een uitdaging voor ouders en de samenleving.
K. Van Leeuwen (2009)

Bijdrage in '21 jaar opvoedingsondersteuning' van het Provinciaal Steunpunt Opvoedingsondersteuning Limburg.

Er wordt stilgestaan bij hoe ouders de opvoeding van hun kinderen beleven. Reflecties hierover worden gekoppeld aan de behoefte van ouders aan opvoedingsondersteuning en de verantwoordelijkheid die de samenleving hierin opneemt.

Je kan de volledige publicatie elektronisch opvragen:

> ONDERZOEK:

Opvoedingsondersteuning aan gezinnen vandaag, een onderzoek. A. Buysse Gezinsbond (2008)

Op welke vlakken en hoe kunnen gezinnen gesteund worden bij de opvoeding?
Dit onderzoek gaat ook na in welke mate de bestaande opvoedingsondersteuning van de Gezinsbond effectief als ondersteunend ervaren wordt door de onderzochte gezinstypes.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Opvoedingsondersteuning in Blankenberge: een onderzoek bij ouders, diensten en jongeren. Jongerenwelzijn (2008)

In oktober 2006 startte het preventieteam van het Agentschap Jongerenwelzijn een onderzoek in Blankenberge. Door het decreet opvoedingsondersteuning van 13/07/07 werd het team omgeschakeld tot Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning van het agentschap Jongerenwelzijn.

Het team organiseerde in samenwerking met de Hogeschool West-Vlaanderen een onderzoek over het afstemmen van opvoedingsvragen van ouders in relatie tot het bestaande aanbod.

Zowel ouders als diensten werden bevroegd over opvoedingsvragen en -ondersteuning. Dit onderzoek kwam er dankzij de impuls van een gemeentelijke werkgroep die de nood aan een preventief aanbod in de spots zette.

Na een jaar werd het tweeledig onderzoek afgerond en teruggekoppeld met aanbevelingen voor de praktijk. In het najaar van 2007 startte de voorbereiding van een derde bevraging. Het onderzoek in Blankenberge werd uitgebreid tot een drieluik: de Vlaamse coördinatoren

hebben ook Blankenbergse jongeren bevroegd over opvoedingsondersteuning.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Opvoedingsondersteuning voor ouders. Wat hebben ouders nodig? Het antwoord van de school. H. Colpin (2001)

In twee artikelen in het tijdschrift Caleidoscoop legt de auteur uit wat we verstaan onder opvoedingsondersteuning. Hij bespreekt opvoedingsvragen en de behoefte aan opvoedingsondersteuning bij ouders. In een tweede deel gaat de auteur in op de mogelijkheden die de school biedt.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Opvoedingsvragen. Kortrijkse ouders en jongeren aan het woord. Opvoeden Plus, L. Cattrysse en I. Vanderstraeten (2011)

Een onderzoek naar opvoedingsvragen van de Kortrijkse bevolking. In opdracht van de Stad Kortrijk en de Opvoedingswinkel De Pluim.

Download de volledige publicatie:

> ONDERZOEK:

Ouders en hun behoeften aan opvoedingsondersteuning. J. Snijders (2006)

In het algemeen zijn ouders tevreden over de manier waarop ze opvoeden. Maar alle ouders hebben wel eens vragen, en één op de tien ouders vindt opvoeden zwaar.

Conclusie: ze hebben nood aan opvoedingsondersteuning.

De factsheet 'Ouders en hun behoeften aan opvoedingsondersteuning' geeft een bondig en feitelijk overzicht van:

- de vragen die ouders hebben;
- welke hulp ze wensen;
- de ondersteuning die ze krijgen.

Ook wat er uit onderzoek bekend is, en hoe opvoedingsondersteuning geregeld is in Nederland komt aan bod.

De informatie is bedoeld voor beleidsmakers en professionals die werken met en voor gezinnen, ouders, kinderen en jongeren.

Download de volledige publicatie:

